

Par izmaiņām kapitāldaļu un akciju apķilāšanas kārtībā

2018. gada 1. jūlijā spēkā stājas grozījumi Civilprocesa likumā, atbilstoši kuriem detalizēti regulēta kapitālsabiedrības kapitāldaļu un akciju apķilāšanas kārtība. Izpildot tiesu nolēmumus, praksē līdz šim šajā sakarā bija daudz jautājumu gan no parādnieku, gan piedzinēju, gan arī zvērinātu tiesu izpildītāju (ZTI) puses.

Aivars Lošmanis,
Dr. iur.,
zvērinātu advokātu biroja VILGERTS partneris, zvērināts advokāts

JURISTA PADOMS

Pirms grozījumu izdarīšanas Civilprocesa likuma 71. nodaļa regulēja pamatā ķermenisku kustamumu mantu apķilāšanu. Tomēr kontekstā ar Komerclikumā noteikto kapitāla daļu un akciju regulējumu radās jautājumi, piemēram, par to, kādas darbības jāveic ZTI, lai kapitāldaļu un akciju apķilājums būtu efektīvs; ko nedrīkst darīt parādnieks, kurš joprojām skaitās dalībnieks vai akcionārs kapitālsabiedrībā, u.tml.

Saskaņā ar Civilprocesa likuma 580.⁴ panta pirmo daļu ar parādniekam piederošo kapitālsabiedrības kapitāla daļu vai akciju apķilāšanu ZTI pieņem lēmumu, kurā norāda apķilātās lietas un to novērtējumu. No brīža, kad parādnieks saņēmis minēto lēmumu, viņam jāievēro aizliegums atsavināt apķilātās kapitāldaļas vai akcijas, apgrūtināt tās ar citām lietu vai saistību tiesībām, mainīt to nominālvērtību, kā arī, ja tas nepieciešams apķilāto akciju vai paju pārdošanas nodrošināšanai, – arī aizliegums mainīt to nominālvērtību un veikt citas darbības, kas samazina parādniekam piederošo akciju vai kapitāldaļu vērtību (Civilprocesa likuma 580.⁴ panta ceturta daļa). Tādējādi, no vienas puses, pozitīvi vērtējams tas, ka likumdevējs skaidri centies nospraust šā aizlieguma robežas, piepildot apķilājuma jēdzienu ar konkrētu saturu. Tomēr, no otras puses, nevar nepamanīt, ka likumdevējs tomēr nav sniedzis izsmelšu aizliegumu uzskaitījumu, līdz ar to praksē noteikti radīsies jautājums

par to, kas īsti domāts ar „citām darbībām, kas samazina kapitāldaļu vai akciju vērtību” Civilprocesa likuma 580.⁴ panta ceturta daļas izpratnē. **Jādomā, ka likumdevēja mērķis nav bijis grozīt līdzšinējo pieeju gan teorijā, gan praksē, ka kapitāldaļu un akciju apķilājuma tvērumā neietilpst dalībnieka vai akcionāra balsstiesības.**

Kā zināms, kapitāldaļu vai vārda akciju pārejas procesā iesaistīta arī pati kapitālsabiedrība. Kā noteic Komerclikuma 187. panta pirmā daļa, kapitāla daļu un to apmaksas uzskaitē, daļu pārejas atspoguļošanai, kā arī dalībnieku tiesību nodrošināšanai sabiedrība ar ierobežotu atbildību ved dalībnieku reģistru (Komerclikuma 187. panta pirmā daļa). Savukārt akciju sabiedrības pienākums ir vest akcionāru reģistru vārda akciju turētāju un to akciju uzskaitē saskaņā ar Komerclikuma 234. panta pirmo daļu. Gan dalībnieku reģistra, gan akcionāru reģistra mērķis ir leģitimēt personu kā dalībnieku vai akcionāru iepretim sabiedrībai, proti, tikai tā persona, kas ierakstīta dalībnieku (akcionāru) reģistrā, var īstenot dalībnieka vai akcionāra tiesības (Komerclikuma 136. panta pirmā daļa). Ievērojot šo apstākli, jaunais regulējums paredz ZTI pienākumu dot apķilāšanas rīkojumu ne tikai pašam parādniekam, bet arī kapitālsabiedrības valdei un komercreģistra iestādei (sabiedrības ar ierobežotu atbildību kapitāla daļu gadījumā) ievērot apķilājumu. **Tādējādi pēc ZTI rīkojuma saņemšanas, pirmkārt,**

kapitālsabiedrības valdei nav tiesību veikt izmaiņas nedz dalībnieku, nedz akcionāru reģistrā attiecībā par šīm kapitāla daļām vai akcijām.

Otrkārt, arī komercreģistra iestādei nebūs tiesību pieņemt dalībnieku reģistra nodalījumu, kurā būtu atspoguļotas izmaiņas saistībā ar kapitāldaļu vai akciju pāreju. ZTI rīkojums kapitālsabiedrības valdei un komercreģistra iestādei apķilāšanas procesā ir būtiska apķilāšanas procesa sastāvdaļa, jo tiek novērsta situācija, ka trešās personas, kapitālsabiedrības valdei veicot attiecīgas izmaiņas dalībnieku vai akcionāru reģistrā, pretēji no apķilājuma izrietošajam atsavināšanas aizliegumam iegūst dalībnieka vai akcionāra tiesības kapitālsabiedrībā.

Ja akcijas ir finanšu instrumenti, kredītiestādei vai ieguldījumu brokeru sabiedrībai, kurā ir atvērts parādnieka finanšu instrumentu konts un kura parādnieka uzdevumā rīkojas ar viņa finanšu instrumentiem, ZTI dod rīkojumu, ar kuru aizliedz atsavināt, ieķīlāt vai kā citādi apgrūtināt ar lietu vai saistību tiesībām parādniekam piederošos finanšu instrumentus, neiesaistot pašu sabiedrību. Ja akcijas atrodas centrālā vērtspapīru depozitārija sākotnējā reģistrā, ZTI rīkojumu dod centrālajam vērtspapīru depozitārijam. Minētais attiecas gan uz vārda akcijām, gan uz uzrādītāja akcijām. Savukārt papīra formas akcijas apķilā kā kustamas ķermeniskas lietas (Civilprocesa likuma 580.⁶ panta otrās daļas 1. teikums, 576. pants).

B | P

Materiāls tapis sadarbībā ar

VILGERTS